

Skötselplan för naturreservatet Västernabben, Umeå kommun

Kartbilagor:

1. Vegetationstyper
2. Skötselområden
2. Besöksanläggningar

1. Syfte med säkerställande och skötsel

Det övergripande syftet med bildande och skötsel av naturreservatet är att långsiktigt säkerställa habitatet *Skogar på länshöjningskust* samt att säkerställa en riklig tillgång på strukturer samt gynnsamma livsbetingelser för arter som finns i detta habitat. Detta utförs för att kompensera Botniabänans påverkan på habitatet inom Natura2000-området Umeälvens delta.

Naturreservatets prioriterade syften enligt miljöbalken är att:

- Bevara värdefulla naturmiljöer
- Återställa/nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter

Skötselplanen ska säkerställa att syftet med naturreservatet uppnås. Detta görs genom att:

- äldre skogsområden lämnas för fri utveckling,
- initiala restaureringsåtgärder med syfte att gynna variation samt ett stort lövträdsinslag i ungskogsbestånd och brukade barrskogar genomförs.

2. Beskrivning av objektet

2.1 Administrativa data

Namn	Västernabben Naturreservat
Skyddsform	Naturreservat 2402198 (Reg-DOS-ID: 2014002),
Kommun	Umeå
Län	AC
Läge	11 km söder om Umeå centrum Topografisk karta 20K NV Ekonomisk karta 20K 5e Mittkoordinat (RT90 2,5 gon V): 1721047, 7076867
Naturgeografisk region	29a, Kustslätter och dalar med finsediment kring norra Bottenviken
Gräns	Reservatets avgränsning framgår av bifogad karta



Bilaga 2 till "Förordnande om naturreservat för
Västernabben, Umeå kommun

Beteckning
511-8973-2004

Datum
2008-11-24

Ägarkategori	Enskilt ägd mark
Fastigheter	Obbola 21:50, 21:63, 21:75, 22:60 samt Obbola S:2 och S:8
Förvaltare	Länsstyrelsen i Västerbottens län genom Stiftelsen Naturvård vid nedre Umeälven
Totalareal	31 ha
Skyddad areal produktiv skog	28 ha

2.2 Naturtyper inom området

Naturtypsindelning ¹		Areal (ha)
Granskog	Granskog av blåbärsristyp (2.1.2.1)	15
	Sumpgranskog av ristyp (2.1.2.3)	2
Lövskog	Gråalskog (2.2.4.1)	4
	Skog i igenväxningssuccession (2.3.2.1)	3
Lövblandad barrskog	Blandskog av ris-grästyp (2.3.1.2)	4
Våtmark	Mosse av tuvull Sphagnum fuscumtyp (3.1.3.1)	1
Övrig öppen mark	Fuktäng av högstarrtyp (5.2.3.6)	1
Sötvatten	Dvärgvassar av sjöfräkentyp (6.1.2.5)	1

¹Naturtypsindelning enligt *Vegetationstyper i Norden, 1994* (se bilaga 1).

Naturtypsindelning ²		Areal (ha)
Skog	Skogar på landshöjningskust (9030)	10
	Övrig skogsmark (9900)	19
Våtmark	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (7140)	1
Sötvatten	Övrigt sötvatten (3800)	1

² Naturtypsindelning enligt basinventering av skyddad natur, rådets direktiv 92/43 EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

2.3 Allmän beskrivning av reservatet

Västernabben är ett barrskogsdominerat reservat med en areal på 31 ha. Området ligger på Obbolaön, mellan väg E12 och Västerfjärden, ca 11 km S om Umeå centrum. I öster gränsar Västernabben till reservatet Umeälvens delta, endast avskiljda från varandra av väg E12.

Västernabben är beläget på 0-10 m höjd över nuvarande havsnivå. Inom området finns landhöjningssuccessioner både på sedimentära jordar och på moränmark. De högre delarna av området har en lång historia av barrskogsprägel medan de lägre är mer präglade av lövsuccesioner.



I nordväst finns en 900 m lång strandzon intill Västerfjärden. Yttre delen av denna zon utgörs av grunt vatten med glesa vassar av sjöfräken. Ovan vattnet återfinns en smal remsa med strandäng där vegetationen domineras av flaskstarr, madrör, kråklöver, topplösa och sprängört. Strandängen övergår successivt via videsnår till en zon med primär länshöjningsskog med en areal om ca 10 ha. Här dominerar gråalen i den nedre delen medan den övre delen utgörs av blandskog med gran och hög andel lövträd av al, björk, sälg och rönn. I norr är granen dominerande. Skogen har rikligt med stående och liggande död lövved och få spår av mänsklig påverkan. På strandängar och upp i landhöjningsskogen återfinns spår efter flottningen i form av gamla stockar med öglor och beslag av järn.

I sydost finns barrskog på både sedimentär och morändominerad mark. Skogen är huvudsakligen starkt grandominerad med inslag av framförallt björk. Undertryckta sälgar och rönnar förekommer. Trots relativt gott om spår efter tidigare huggningar är skogsstrukturen tät och flerskiktad med hög andel medelgrov (>30 cm) gran. Markskiktet är huvudsakligen av blåbärstyp. En del granlågor och torrakor förekommer och fläckvis finns med kustnära mått mätt relativt gott om hänglavar.

I anslutning till en mindre myr finns en tallsumpskog som ger ett naturligt intryck. I sumpskogen finns inslag av riktigt gamla tallar.

Några mindre delområden är mer påverkade av skogsbruk. Ett par, små moränryggar med gallrad tallskog finns närmast vägen i söder. I de sydvästra delarna finns även ett område som gallrats manuellt i sen tid. Främst björk har huggits ut. I östra kanten av Västernabbens norra del finns ca 3 ha av tallföryngring på tidigare hyggesmark. Denna är tät med stort inslag av lövträd, främst björk.

Omgivningarna kring Västernabben är i synnerhet i norr präglade av rationellt skogsbruk med slutavverkningar som gjorts under de senaste fem åren.

Västernabbens ostörda karaktär gör området gynnsamt för ett stort antal växter och djur som är beroende av naturligt fungerande skogsekosystem. Följande noteringar av rödlistade arter och signalarter har gjorts i området (hotkategori anges inom parentes); violettgrå tagellav (NT), garnlav, harticka (NT), ullticka, kötticka, granticka och, tretåig hackspett (VU) och mindre hackspett (NT).

Natura 2000

Västernabben planeras att på sikt införlivas i nätverket Natura 2000. Den värdefulla livsmiljö (habitat) som enligt Art- och habitatdirektivet förekommer inom reservatet är *Skogar på landhöjningskust* (9030). Området övriga skogar innehåller också strukturer och livsmiljöer för arter som förekommer i *Skogar på landhöjningskust*. Av de utpekade skogslevande fågelarter som bedöms påverkas av Botniabanans intrång i Umeälvens delta förekommer järpe, spillkråka, tretåig hackspett samt mindre hackspett inom reservatet.

3. Skötselområden

Reservatet har delats in i 5 skötselområden enligt kartan i bilaga 2. Indelningen har gjorts utifrån naturreservatets syften, gemensamma drag i naturtyp, markanvändning och



förutsättningar för skötsel. För varje skötselområde beskrivs uppsatta kvalitetsmål samt skötselåtgärder.

Stiftelsen Naturvård vid nedre Umeälven är förvaltare av reservatet samt huvudman för genomförande av den löpande skötseln enligt fastställd skötselplan. Initiala skötselåtgärder kommer att utföras och bekostas av Banverket.

3.1 Vatten och strand med fri utveckling

Skötselområdet sammanfaller med naturtyperna dvärgvassar av sjöfräkentyp och fuktäng av högstarrtyp (se bilaga 1) och omfattar ca 2 hektar. Strändernas utseende och vegetationsdynamik styrs av de naturliga processerna landhöjning och sedimentation samt de årliga vattenståndsfuktuationerna. Dessa processer är drivkraften för en ständigt pågående vegetationssuccession. Den 900 meter långa strandremsan mot Västerfjärden utgörs idag av två smala zoner. Ytterst finns en 10 – 25 meter bred remsa vatten med glesa vassar av sjöfräken. Ovan vattnet återfinns en 3 – 8 meter smal öppen strandzon bevuxen med gräs, halvgräs och örter. I övre delen av denna strandzon växer viden och lövträdsplantor in och här sker en successiv övergång till den ovanför liggande gråalskogen.

3.1.1 Kvalitetsmål

De naturliga, primära vegetationsprocesser som följer av landhöjning och sedimentation ska fortgå opåverkade av mänskliga ingrepp. Dessa processer kommer med tiden att omdana de grunda vattenområdena och de öppna stränderna till videbuskage, gråalskogar och i slutskedet primära granskogar.

3.1.2 Skötselåtgärder

Inga skötselåtgärder vidtas.

3.2 Våtmark med fri utveckling

Skötselområdet sammanfaller med naturtypen mosse av tuvull Sphagnum fuscumtyp (se bilaga 1) och omfattar ca 1 ha. Området utgör den sydligaste delen av ett mindre våtmarksstråk som sträcker sig in i reservatet från norr. Den centrala delen utgörs av öppen mosse som mot den omgivande fastmarker övergår i tallmosse.

3.2.1 Kvalitetsmål

De naturliga, långsiktiga förändringarna av våtmarken ska fortgå opåverkat av mänskliga ingrepp. Våtmarken ska även i övrigt förbli orörd med sina karaktäristiska strukturer och artsamhällen.

3.2.2 Skötselåtgärder

Inga skötselåtgärder vidtas.

3.3 Skog med fri utveckling

Skogarna sammanfaller med naturtypen granskog av blåbärsristyp, sumpgranskog av ristyp, blandskog av ris-grästyp och gråalskog (se bilaga 1) och omfattar totalt 24 ha. I reservatets nordvästra del, närmast Västerfjärden, återfinns ca 10 hektar av *Skogar på landhöjningskust*. Dessa primära skogar omfattar alla skeden av naturliga successioner av skog uppkommen



genom landhöjning. På de inre delarna av stränderna övergår zonen av täta vide- och alsnår till en första generation av träd, ofta dominerad av gråal. Innanför denna albård kommer successivt andra lövträd in som rönn och glasbjörk. Här brukar också de första granarna etablera sig. I de senare stadierna av denna succession dominerar granskogen.

I reservatets södra och östra del förekommer äldre grandominerade skogar på moränmark i öster och på sediment i väster. Dessa skogar har, framför allt i den östra delen, en tydlig naturskogskaraktär med en sparsam till allmän förekomst av död ved och hänglavar. I den västra delen är lövinslaget större. Här är även graden av påverkan större och gallring av främst björk har utförts i sen tid.

Granskogarna styrs framför allt av interndynamik, det vill säga processer som verkar inom bestånden. Dessa naturliga processer karaktäriseras bland annat av trädens åldrande och döende, stormfällningar, insekters och svampars nedbrytning av ved samt nyetablering av träd i skogen.

3.3.1 Kvalitetsmål

Skogar på landhöjningskust (9030) bibehåller eller ökar sin areal och påverkas endast av landhöjningen och naturtypens naturliga utveckling. De äldre grandominerade skogarna ska bibehålla sin areal och utgöras av skogar liknande barrskogszonen i *Skogar på landhöjningskust*. Skogarnas interndynamik ska fortgå opåverkad av mänskliga ingrepp och även de idag påverkade skogarna ska på sikt uppnå en urskogsartad karaktär. Andelen död ved av det totala förrådet av död och levande ved ska på sikt uppgå till minst 20 % . Inom den del av skötselområdet som utgörs av *Skogar på landhöjningskust* ska minst 30 % av lövträden utgöras av andra trädslag än glas- och vårtbjörk.

Skötselområdet ska regelbundet nyttjas av en representativ kombination fågelarter bland de utpekade skogslevande fågelarter som bedöms påverkas av Botniabanans intrång i Umeälvens delta.

3.3.2 Skötselåtgärder

Inga skötselåtgärder vidtas.

3.4 Ung barrkultur med naturvårdsskötsel

Skogen inom skötselområdet sammanfaller med naturtypen skog i igenväxningssuccession (se bilaga 1) och omfattar ca 3 hektar. Området utgörs av ett före detta hygge, på sediment i söder och på morän i norr, beläget i reservatets nordöstra del. Här växer i dag en 15 årig planterad tallkultur tillsammans med ett mycket stort antal naturligt föryngrade lövträd av framför allt björk.

3.4.1 Kvalitetsmål

Skötselområdets skogar ska bibehålla sin areal och från en ung lövdominerad succession utvecklas mot att utgöras av skogar liknande barrskogszonen i *Skogar på landhöjningskust* (9030). Skogens interndynamik ska, efter initiala skötselåtgärder, fortgå opåverkad av mänskliga ingrepp och skogen ska på sikt uppnå en urskogsartad karaktär. Andelen död ved av det totala förrådet av död och levande ved ska på sikt uppgå till minst 20 % . Inom



Datum
2008-11-24

skötselområdet ska det finnas lövträdsföryngring och minst 40 % av lövträdsvolymen ska utgöras av andra träslag än glas- och vartbjörk.

Skötselområdet ska regelbundet nyttjas av en representativ kombination fågelarter bland de utpekade skogslevande fågelarter som bedöms påverkas av Botniabanans intrång i Umeälvens delta.

3.4.2 Skötselåtgärder

All planterad tall röjs bort. Vidare utförs röjning för att gynna diametertillväxten hos lövträden. Denna utförs genom att 120 brunnar skapas per ha. Brunnarna ska ha radien 3 m och skapas runt enstaka stammar eller buketter. Rönn, sälg och asp gynnas i första hand. I andra hand gynnas gråal och björk. Skötselåtgärderna ovan utförs initialt och skogen lämnas därefter att utvecklas fritt.

3.5 Brukad barrskog med naturvårdsskötsel

Skötselområdet sammanfaller med naturtypen granskog av blåbärsristyp (se bilaga 1) och omfattar ca 1 hektar. Skogen utgörs av en 45-årig gallrad talldominerad barrblandskog på moränmark med ett fältskikt av blåbärsris. Inom hela området finns beståndsföryngring av gran och framför allt glasbjörk.

3.5.1 Kvalitetsmål

Skötselområdets skogar ska bibehålla sin areal och utvecklas mot att utgöras av skogar liknande barrskogszonen i *Skogar på landhöjningskust* (9030). Skogens interndynamik ska, efter initiala skötselåtgärder, fortgå opåverkad av mänskliga ingrepp och skogen ska på sikt uppnå en urskogsartad karaktär. Andelen död ved av det totala förrådet av död och levande ved ska på sikt uppgå till minst 20 %.

Skötselområdet ska regelbundet nyttjas av en representativ kombination fågelarter bland de utpekade skogslevande fågelarter som bedöms påverkas av Botniabanans intrång i Umeälvens delta.

3.5.2 Skötselåtgärder

En tredjedel av tallarna inom skötselområdet avverkas och transporteras ut. Avverkningen utförs så att luckor skapas mellan kvarstående grupper av tall. Minst 30 tallar avdödas genom ringbarkning och lämnas stående inom området. Skötselåtgärderna ovan utförs initialt och skogen lämnas därefter att utvecklas fritt.

4. Friluftsliv och tillgänglighet

Västernabben besöks idag i mycket liten omfattning, framför allt av närboende. Ökningen av antalet besökare till följd av reservatsbildningen förväntas bli liten och bedöms inte komma att äventyra områdets naturvärden. För närvarande finns inga anläggningar för besökare i eller i anslutning till reservatet.



Skötseln av anläggningar för friluftsliv och tillgänglighet kommer att bekostas av Länsstyrelsen och utföras i samarbete mellan Länsstyrelsen och reservatsförvaltaren Stiftelsen Naturvård vid nedre Umeälven.

4.1 Skötselområde för friluftsliv och anläggningar

Västernabben kommer efter genomförd reservatsbildning att vara av visst intresse för den naturintresserade allmänheten. Det övergripande målet för nyttjandet av området är att det sker utifrån dess naturgivna förutsättningar. Inga anläggningar för tillgänglighet kommer att iordningställas inne i reservatet. Besökare får därmed röra sig på egen hand i reservatet och bedriva friluftsliv som grundar sig på allemansrätten.

Västernabben ligger 10 km från Umeås närmaste bostadsbebyggelse och knappt 3 km från Obbola och nås från båda hållen via väg E12. Reservatet kommer att tillgängliggöras för besökare från väg E12 via den grusväg som löper längs reservatets södra gräns. 450 meter in efter denna väg iordningställs en enkel entré. Vid entrén ska det finnas en informationsskylt och det ska vara möjligt att parkera ett par personbilar. Förslag på placeringar av anläggningarna presenteras på kartan i bilaga 3. Information om reservatet ska också presenteras på Länsstyrelsens hemsida.

4.1.1 Kvalitetsmål

- Det ska finnas en tydlig entré till reservatet
- Det ska finnas en vägvisningsskylt från allmän väg fram till entrén
- Det ska finnas en väl underhållen informationsskylt med beskrivning av naturmiljöer i reservatet, föreskrifter för allmänheten samt en karta
- Information om reservatet ska finnas på länsstyrelsens hemsida

4.1.2 Skötselåtgärder

- Uppsättning av vägvisningsskylt, som underhålls vid behov, vid avfart från allmän väg
- Anläggning av entré med parkering för personbilar som underhålls årligen
- Information om det skyddade området sätts upp vid entrén. På informationstavlorna anges områdets bevarandevärden, varför det är skyddat och vilka föreskrifter som gäller, vem som är ansvarig för förvaltningen och en karta med reservatets gränser. Informationstavlor underhålls årligen och informationen uppdateras vid behov
- Information om reservatet läggs ut på länsstyrelsens hemsida och uppdateras vid behov.

5. Övriga anläggningar

En mindre grusväg löper utmed reservatets södra gräns från väg E12 ner till stugbebyggelsen vid Västerfjärden.

6. Nyttjanderätter

Jakt får bedrivas av jakträttsinnehavare enligt gällande jaktlagstiftning och i enlighet med gällande reservatsföreskrifter. Fiske får bedrivas i enlighet med gällande lagstiftning.

7. Utmärkning av gränser

Reservatet skall märkas ut enligt svensk standard (SIS 03 15 22) genom målning på träd inom reservatet i gränsgatan och uppsättning av stolpar med reservatsbricka i gränsvinklar och där det är naturligt för besökare att korsa reservatsgränsen. Gränserna bör ses över vart 5:e år och målas om vid behov.

8. Sammanställning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder inom Västernabbens naturreservat

Initiala skötselåtgärder	Var	När	Ansvar
All planterad tall röjs bort	Ung barrkultur med naturvårdsskötsel	2008-2010	Banverket
Friställning av enskilda lövträdsstammar för att gynna diameterutvecklingen	Ung barrkultur med naturvårdsskötsel	2008-2010	Banverket
Avverkning av tall och uttransport av virket	Brukad barrskog med naturvårdsskötsel	2008-2010	Banverket
Ringbarkning av tall	Brukad barrskog med naturvårdsskötsel	2008-2010	Banverket
Uppsättning av vägvisningsskylt	Enligt karta	2010-2015	Länsstyrelsen
Anläggning av entré	Enligt karta	2010	Länsstyrelsen
Uppsättning av informationsskylt	Enligt karta	2010	Länsstyrelsen
Gränsmarkering	Hela reservatet	2009	Länsstyrelsen
Webbaserad information	www.ac.lst.se	2009	Länsstyrelsen

Löpande skötselåtgärder	Var	När	Ansvar
Underhåll av entré, parkering, informationsskylt samt vägvisningsskylt	Enligt karta	Årligen vid behov	Länsstyrelsen
Uppdatering information hemsida	www.ac.lst.se	Vid behov	Länsstyrelsen
Underhåll gränsmarkering	Hela reservatet	Vart 5:e år	Förvaltaren
Tillsyn	Hela reservatet	Fyra gånger under maj - november	Förvaltaren/ Länsstyrelsen
Dokumentation och uppföljning	Hela reservatet	Löpande och vart 6:e år	Förvaltaren

9. Tillsyn och uppföljning

För tillsyn av reservatsföreskrifternas efterlevnad samt för anläggningar, utmärkningar och skyltar inom reservatet ansvarar Länsstyrelsen. All tillsyn ska dokumenteras skriftligt. Tillsynen ska ske genom besök i reservatet fyra gånger under tiden maj – november samt vid behov övrig del av året. Brister och fel ska dokumenteras skriftligt samt med foto och rapporteras och åtgärdas.

I samband med skötselåtgärder ska utgångsläget innan åtgärden, tidpunkt för åtgärd, åtgärdens omfattning och utförande samt uppnått resultat dokumenteras för att möjliggöra en



Bilaga 2 till "Förordnande om naturreservat för
Västernabben, Umeå kommun

Beteckning
511-8973-2004

Datum
2008-11-24

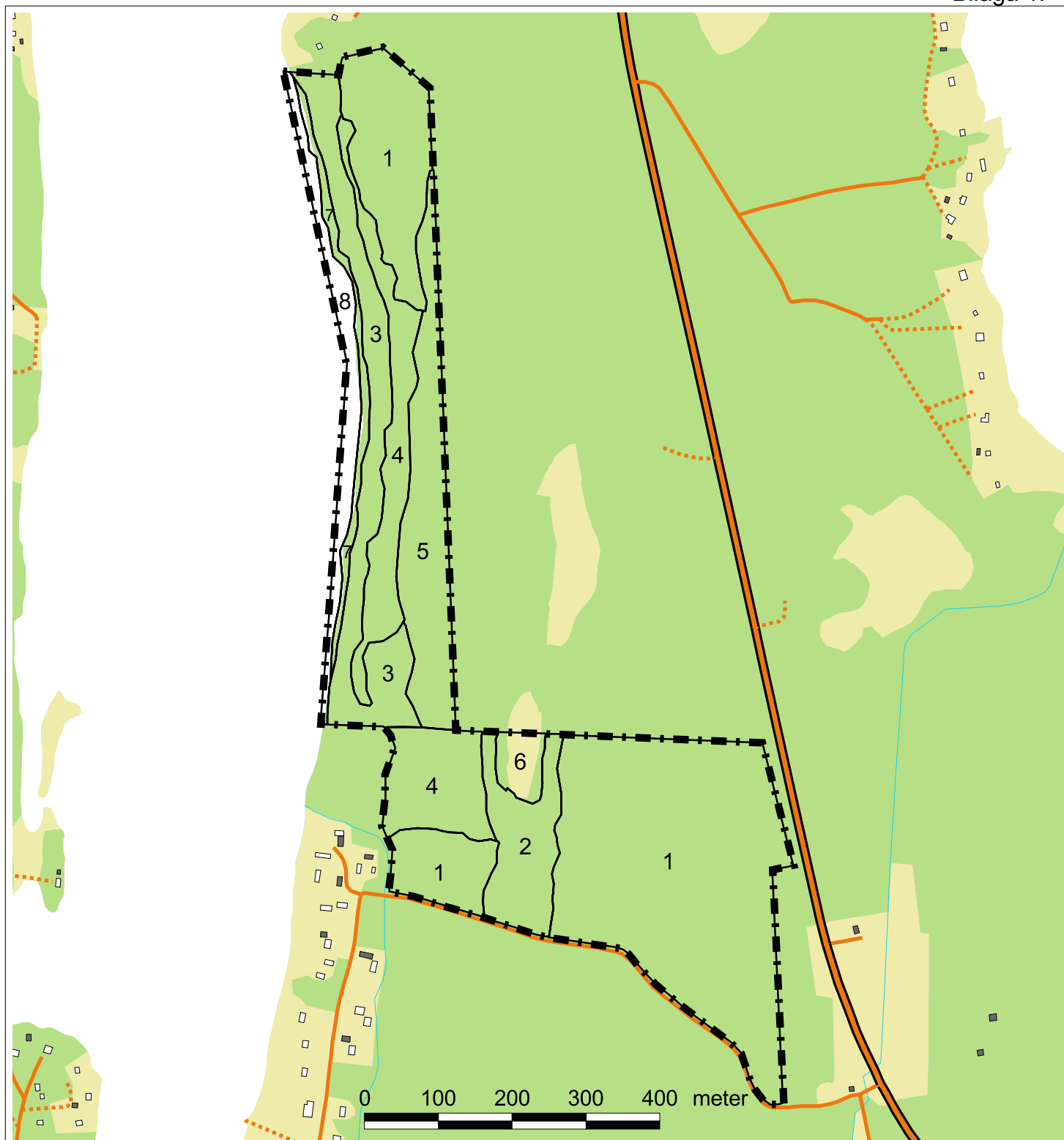
långsiktig uppföljning. Vidare ska även kostnaderna för åtgärderna noteras. En nationell metod för uppföljning av reservat och Natura 2000-områden håller på att utarbetas. Denna kommer sedan att ligga som grund för hur uppföljningen av reservatets naturvärden kommer att se ut.

Tillsynen och uppföljningen av reservatet kommer tillsammans att utgöra ett underlag för en eventuell revidering av skötselplanen.

Förvaltaren av området, Stiftelsen Naturvård vid nedre Umeälven, utför normal tillsyn, undantaget myndighetstillsyn. Förvaltaren svarar även för dokumentation av vilka skötselåtgärder som genomförts, kostnadsutfall, när de genomförts under året samt för uppföljning av naturreservatet enligt ovan. Motsvarande dokumentation för de initiala skötselåtgärderna utförs av Banverket och överlämnas till förvaltaren.

Stiftelsen svarar för uppföljning vart 6:e år av:

- Bevarandemål för habitatens areal, strukturer och funktioner
- Bevarandemål för typiska kärlväxter, svampar och fåglar,
- Besökarnas upplevelser.

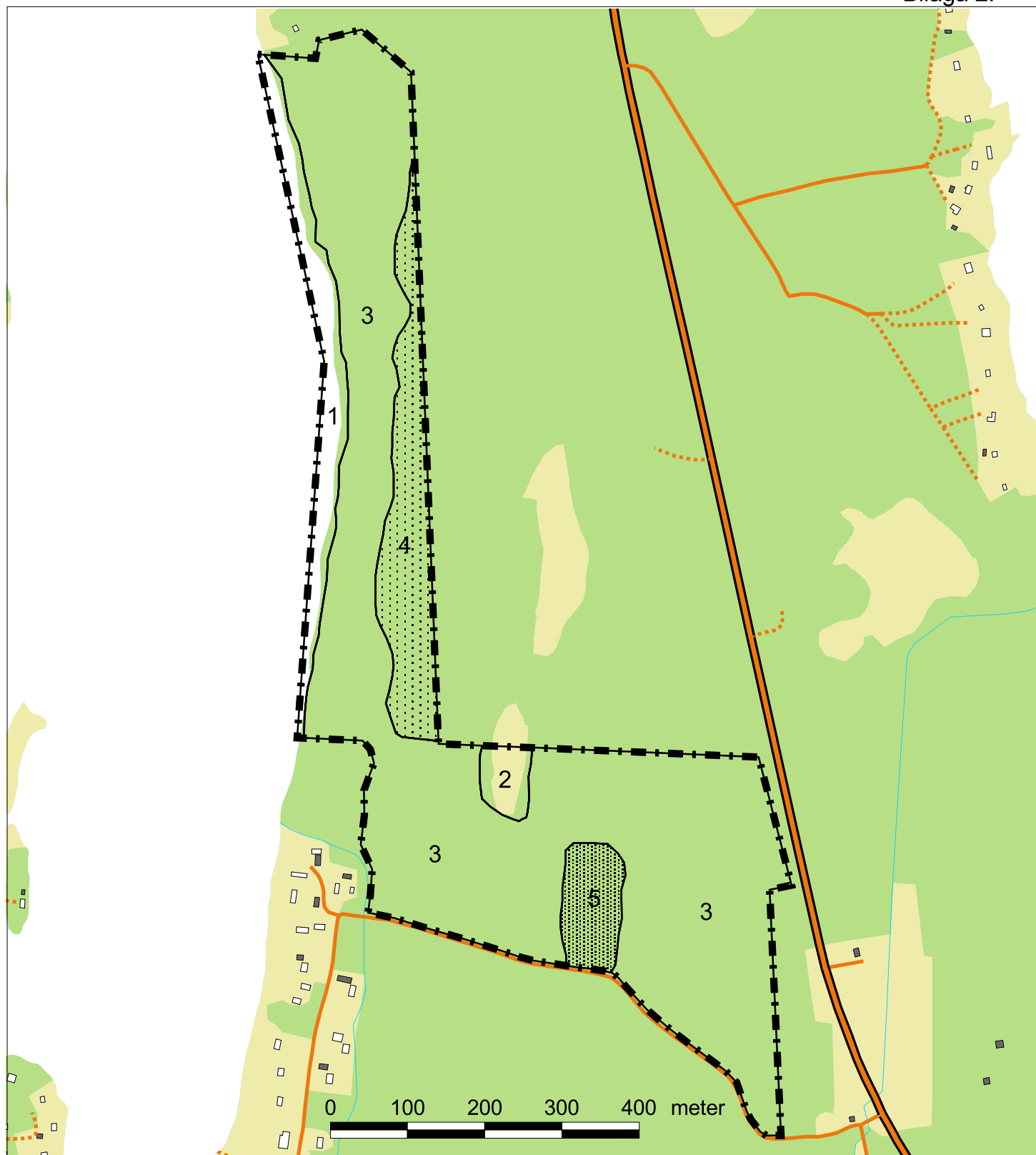


Bilaga 1. Karta över naturtyper (enligt Vegetationstyper i Norden, 1994), tillhörande Skötselplan för naturreservatet Västernabben. Dnr. 511-8973-2004

1. Granskog av blåbärsristyp
2. Sumpgranskog av ristyp
3. Gråalskog
4. Blandskog av ris-grästyp
5. Skog i igenväxningssuccession

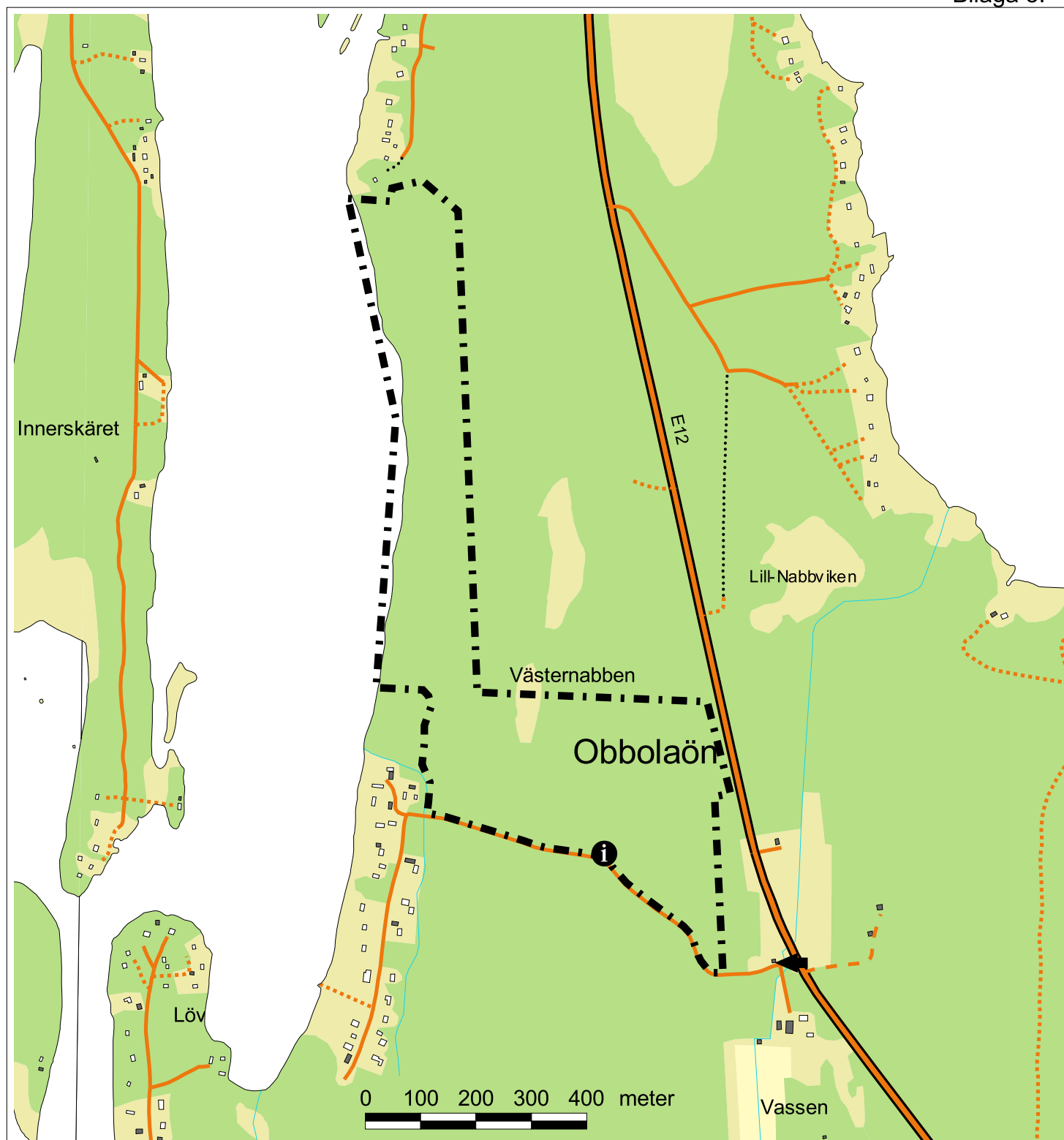
6. Mosse av tuvull *Sphagnum fuscum*typ
7. Fuktäng av högstarrtyp
8. Dvärgvassar av sjöfräkentyp

 Reservatsgräns



Bilaga 2. Karta över skötselområden tillhörande Skötselplan för naturreservatet Västernabben. Dnr 511-8973-2004.

- | | |
|--|---|
| <div style="border: 1px solid black; padding: 2px 10px; display: inline-block;">1</div> Vatten och strand med fri utveckling | <div style="border: 1px solid black; padding: 2px 10px; display: inline-block;">4</div> Ung barrkultur med naturvårdsskötsel |
| <div style="border: 1px solid black; padding: 2px 10px; display: inline-block;">2</div> Våtmark med fri utveckling | <div style="border: 1px solid black; padding: 2px 10px; display: inline-block;">5</div> Brukad barrskog med naturvårdsskötsel |
| <div style="border: 1px solid black; padding: 2px 10px; display: inline-block;">3</div> Skog med fri utveckling | Reservatsgräns |



Bilaga 3. Karta över besöksanläggningar, tillhörande Skötselplan för naturreservatet Västernabben.
Dnr. 511-8973-2004

i Entré med informationsskylt och parkering

← Vägvisningsskylt

▬▬▬ Reservatsgräns